

THEOREMA

PRIMUM.

*

Medicamen-
tum purga-
torium hu-
more sibi fa-
miliare tra-
hit similitu-
dine totius
substantie,

sed adiutu-
nis enim res (vt à Philosophis dicitur) facultate duplici est do-
calore, Gal. tata & prædita: vna quidem elementari, qua calfacit, refrige-
lib. facul. na rat, [humectat, siccatur,] non autem purgat: altera verò cœle-
tu. & simp. sti, hacq; vel communi, vel sibi propria, & temperiem illam
Quod Gale dirigente, & qua hoc medicamentum est purgatorium, illud
nus vocat to hanc, vel illam vacuationem prouocat, aliud aliam atque aliã
suis substã- habet virtutem. Quæ omnia potest medicamentum à cœlesti
vie similitu virtute ad temperaturam accedete. Rebus enim omnibus na- 20
dinem, seu tura (vt inquit Plato) proprietates quasdam indidit, quibus hæ
qualitatis ipsæ quod sibi est proprium agunt, idque pro formæ natura
proprietas & motione insita, cum nullius rei actio propria esse possit
sola experie vlla, nisi quam forma ipsa excitat & dirigit. Hoc autem de-
tia noscendã, monstrare, medici non est, sed philosophi, altiora speculantis.
Mesues vir- Absurdum igitur fuerit existimare, à simili trahi simile: ab-
tutem cœle- surdus, à contrario: contraria enim mutuo se expellunt, non
stem, seu for attrahunt. Medicamentum prætereà humores purgat, sed na-
mã specifi- turâ eius actionem inchoante, limitante, dirigente. Nam ipsa
cam, seu oc- humorum vacuatio naturæ est opus, sed per medicamentum 30
cultã quali- ipsius naturæ artificis instrumentum. Natura enim (vt ait
tatem, ap- Hippocrates) morbos curat, non medicus: medici verò munus
pellat. præcipuum est, naturæ instrumenta suppeditare: quæ si opus
Medicamen naturæ, aut quantitate, aut qualitate malefica vincunt, immo-
tum quali-

tatibus sensui alicui manifestis similem sibi humorem non trahit. sed tota sua sub-
stantia seu qualitate occulta similem.

Medicamentum potestate calidum est, actu verò calidum fit à nostro calore nati-
uo, tuncq; attrahit humorem quemuis, prius tamen sequi paratiorem, substantia
verò tota prius familiarem, deinde sequi promptiorem.

40
dera

- * Medicamentum purgans largius sumptum, largiori tantum vacuatione per se nocet: per accid. verò spasmus, synopem, tremorem, &c. inducit. † Medicamentorum purderatiùs agunt magno naturæ incommodo. Quantitate verò gatiù quali si plus quam natura exigit, vincant, noxam multitudinis inue- tate malefi- hunt: si autē qualitate malefica, non multitudinis modò no- ca noxiorū xam, sed aliam quoque atque aliam excitant. Quapropter tua differentiæ. interest, * medicamēta malefica à salubribus discernere. † Sunt Gale. initio. autem malefica quædam toto genere, quorum virtus effrenis lib. II. simp.
- 10 omnibus est cognita, vt thymelæa, lathyris, euphorbium. Alia & sine lib. [specie tantum, vel accidente maligna, eaq;] in multis generi- 2 ad Glauc. bus, vt turbith nigrū, agaricus niger, & durus, colocynthis vni- & in vsu ca in planta sua, scammonium Scenicū, à quibus [ambobus] theriaces. abstine, nisi si quando in magnis affectibus est his [prius omni Medicatione correctis] vtendum, idq; cum formidine, & præmedi- mētū, vt ma- tatione. Morbis enim quibusdam venena sunt salubria, vt vi- terias cate- pera elephantiasis, malefica tamen vi eius modis omnibus, vel ras, salubre saltem quibus nobis licet, fracta, vt dicemus [lib. 2.] quāquam faciūt, quā- stolidi quidam, præcipuè rustici, & idiotæ improvidi, quibus- titas, quali-
- 20 dam non castigatis vtuntur, ignorantes, quātam noxam prin- t. u. tempus, cipibus corporis partibus, & virtutibus ipsum corpus guber- Gal. lib. 1. et nantibus, afferat venenum illorum perniciosum. Neque tan- 4. san. tuē. et tūm hæc deleteria sunt vitanda, sed omnia quoque alia medi- alibipassim. camenta etiam benigna, nisi dicendæ possit (si per Dei gratiam Medicamēti licuerit) conditiones obseruentur. Huius autem obserua- mētū male- tionis in secernendo * medicamentum benignum à malefico, ficū à beni- methodus versatur in consideranda medicamenti substantia, gnoscerne, temperatura, sequentibus temperaturam qualitatibus, tactili- substantia, bus, olfactilibus, gustatilibus, [visibilibus] tempore, loco nata- quantitate,
- 30 li, vicinia medicamenti alterius, numero. Ab his enim singu- qualitate, lis differentiis dispositio quædam propria & virtus medica- actiōe, situ, mento acquiritur. Porro à medicamenti substantia differen- tempore. tiæ ipsius sunt obseruandæ, si id est leue, graue, rarum, den- 1 sum, crassum, tenue, lentum, friabile. Per quæ medicamenta Qualitates bona à malis secernere poteris. Quæ enim sunt inter hæc fa- hæ tactiles, cultate valentiora, qualia sunt omnia trahēdo purgantia, quò quia substā sunt leuiora, eò meliora, grauiora autem maligna. Ob id scam- tia per se nō monium, colocynthis, euphorbium, agaricus, nitrum, aloë, & sensibili sūt si milia leuiora sunt præstantiora: similiter quæ humiditatem pxime, ipsū
- 40 habent excrementosam, vt agaricus, turbith, polypodiū, scilla, declarant.

Quæ medi- & similia leuiora sunt meliora. Contrà verò grauiora sunt
camēta pur meliora, vel quibus coacta esse substantia debet (vt hermoda-
gantia com etylus, iris, cyanus lapis:) vel quæ comprimendo purgant (vt
mendāt. Le- myrobalani, species rhabarbari, absinthium, absinthij succus)
uit. is. graui vel quæ leniendo purgant & lubricando (vt psyllium, pruna,
tas, tenaci- myxa, cassia fistula:) vel quæ plena, non vacua esse oportet,
tas. qualia cassia fistula, tamar Indi, balanus myrepfica, cuius,
Absterzēdi granum nil, [quod cartamum Indicum quidam vocant,] rici-
potentia, & nus, & similia. De substantia rara, vt de leui: de dēsa, vt de gra-
in gustu a- ui est iudicandum. Quamuis autem substantia friabilis esse 10
speritas & tenuis, & lenta esse crassa videatur, tamen id absolutè verum
tenit. is, note non est, cum ex his quæ substantia sunt crassa (vt idem de te-
sunt medica nui pollicear) quædam lenta & friabilia inueniantur, vt ex
menti consi aloë crassa quædam lenta, alia friabilis. Idem ostendunt scam-
stētia, li. 9. monium, salis species, & nitrum. Sagapenum quoque est len-
simpl. ini. tum & tenax, sed tenue: & item anacardus. Non est igitur vni-
tio, in terra cum tenue, friabilis causa, neq; crassum lenti & glutinosi, sed
Samia. à puritate & impuritate cum tenuitate & crassitie iuncta, pro-
Raritas. ficiscitur vtrunque: nam purum & tenue est friabile, impurum
Densitas simul est crassum, & lentum. Præter illa quorum essentia est 20
Tenuitas. humida lenta, vt saccharum, saccharum candum, manna. In
Crassities. his enim quod purius & tenuius, est glutinosius.

Lentor. A temperamento autem medicamentum benignum à ma-
Friabilitas. lesico seceenitur, per qualitatum primarum actiones & ope-
 2 ra: nam medicamentum calidum, calfactio, tenuatio, rarefa-
Effecta ca- ctio, maturatio, coctio, viarum apertio, & similia effecta pro-
lidi ordine pria consequuntur: si autem immodicè calidum est, morsus,
 1. & 2. 3. 4. desiccatio, sitis: si denique est summe calidum, inflammatio,
Effecta fri- vltio cauterij modo, morsus acerrimus, attractio immodica,
ord. 1. & 2. cōsumptio, phœnigmos, id est, rubrificatio. Frigidum autem 30
 3. 4. frigefactio, cruditas, & similia: si supramodum est frigidum,
Effecta hu- coarctatio, obstructio: si extreme frigidum est, cōgelatio, [stu-
midi sicci: pefactio] mortificatio. Humidum item, humectatio, lubrica-
plura de his tio, lenitio, glutinatio: si admodum est humidum, obstructio
initio lib. 2. flatus, nausea, & similia [præsertim si etiam glutinosum sit.]
de ratione Siccum denique, siccatio, rarefactio, emaciatio, coarctatio ca-
comp. med. uitatum, cutis corrugatio, cutis scissio, furfuratio, & similia.
scripsimus. Propterea medicamentum purgans calidum, salubrius frigi-
Vita enim do: humidum sicco, & etiam calido. In summa quanto medi-
 à calido in camentum est temperamento hominis medio propinquius, 40

tanto salubrius: quāto remotius, tātō malignius. † Quod si qua *humido:*
 litatibus his à mediā hominis temperatura extreme recedat, mors à con-
 venenum potius est dicendum, quā medicamentum. *trarijs, ob*

Tactus index est certus, mollis, duri, asperi, lenis: molle est, *id intem-*
 quod cedit nostræ carni: durum contrā, cui nostra caro cedit: il *peries fri.*
 lud quoq; facile patitur, alteratur, corrigitur: hoc difficulter. *sic, pernicio-*

Asperum quoque à siccitate est, lene ab humiditate: ob id quæ *sior, licet a-*
 medicamenta purgantia, præsertim virium violentarum, sunt *lia etiā im-*
 lenia, sunt salubriora, & alia similiter, præsertim quibus & le- *modicæ no-*

20 nibus & asperis in eodem genere esse contingit: aspera contrā. *cent. 3.*
 Sic colocynthis, absinthium, fumaria, elaterium, agaricus, & † *Sequentes*
 similia lenia probantur, aspera improbantur. *temperatu-*

Medicamenta bene olentia sunt salubriora, quia odor ille *ram quali-*
 bonus, partes principes facultatum, ceu fontes roborat, spiritus *tatis.*
 instaurat, & facultates animamq; exhilarat: grauis contrā ob *Tactiles*
 id effecta molesta, & difficilia illi succedunt. *aliæ in sub-*

Sapor autem præter cætera obseruandus in iudicando me- *stantia sunt*
 dicamento purgante salubri, aut insalubri. Nam hic medica- *dictæ.*

20 tem loco de saporibus tantum nobis est dicendum, quantum *Olfactiles.*
 ad discernendum medicamentum bonum à malo pertineat, *Gustatiles*
 quatenus scilicet eos propriæ quædam & puræ dispositiones *sapores tem-*
 omnino consequantur. *peramen-*
tis certius

Acre enim medicamentum facile inflammatur, mordet, pe- *indicant,*
 netrat, aperit, vrit, vlcera, flatu dissipat, tenuat, incidit, sepa- *quā odo-*
 rat, resoluit, è longinquo attrahit, siccatur, emaciat, sitim facit: ob *res, colores*
 hæc omnia citò & valenter agit, & sua tenui essentia ama- *lib. 4. simpl.*
 rum medicamentum, & cætera imbecilliter aut tardè purgan *Effecta sa-*
 tia, celerat, & purgantiora reddit. *porum seu*

30 Amarum autem siccatur, consumit, vlcera, aperit orificia ve- *temperamē*
 narum, hæmorrhagiam mouet, à putredine vindicat, terget, *torum, quæ*
 incidit, torminosum est, conturbat, resoluit, attrahit, sed tar- *ipsi sapes*
 diùs, quā acre: flatu dissipat, sitim excitat, valenter agit, sed *sequuntur.*
 tardè, suaque crassa substantia acre obtundit. *Actus.*

Salsum verò incidit, terget, tenuat, liquat, mordet, à putre- *Amari.*
 dine vindicat, conturbat, subuertit ventriculum, & ad vom- *Salsi-*
 tum impellit, siccatur, sitim excitat, asperat, expurgat radendo,
 aperit, & hæc omnia opera imbecillia & tarda efficit: ob hæc,
 suamq; mediocrem substantiam, omnia imbecilliter, & tar-

40 dè soluentia roborat.

- Pinguis.** Vnctuosum item lenit, lubricat, laxat, mollit, abominabile est, & nauseabundum, flatu gignit, obstruit, Hæc omnia imbecilliter & tardè perficit, suaque mediocri substantia acre, amarum, falsum reprimat.
- Dulcis.** Dulce lauat, lenit, obstruit, flatulentum est: omnia autem hæc præstat imbecilliter, nec citò, nec tardè, sed in horum medio: acre autem amarum, falsum quoque reprimat, sed insipidum roborat.
- Acidi.** Acidum penetrat, aperit, incidit, diuidit, tenuat, terget, densat, asperat, extinguit colorem, citò agit hæc opera: sed in medio valentium, & imbecillium est: sua denique substantia tenui acre obtundit, dulci & insipido vigorem addit.
- Acerbi, austeri.** Stypticum intrò cogit, densat, repellit, roborat, diuisa glutinat, tardè & imbecilliter agit, suaque substantia crassa prædicta omnia obtundit, quibus acre, [amarum,] & falsum vires addunt.
- Insipidi.** Insipidum denique lubricat, flatulentum est, obstruit, densat, congelat, calorem extinguit, & hæc omnia tardè, & debilitat, sua tamen substantia mediocri, acre, amarum falsum, acidum reprimat. 20
- De medicamentis purgantibus iudicia ex sapore.** Propter hæc, quæ medicamenta purgantia sunt solùm & omnino acria, vt euphorbium, thymelæa, sunt maligniora, quàm synceriter amara, vt colocynthis, cucumer agrestis. In horum medio sunt acria simul & amara, vt scammonium. Innocentiora his sunt acria simul & styptica, vt thymum, epithymum. His adhuc mitiora, quæ amara, simul & styptica sunt, vt rhabarbarum, absinthium, fumarica, [aloë:] in horum medio acria & amara, & simul styptica, vt stœchas. In summa quanto medicamentum ab acri & amaro sapore recedit longius tanto est benignius: quoque acris & amari medicamenti proportionem styptica substantia magis vincit, eò est saluberrimum. Saluberrima quoque sunt dulcia, vt cascina fistula, manna: & insipida, vt psyllij viscago: & dulcia simul & acida, vt pruna, tamar Indi. Minus his salubria, dulcia & amara simul, vt violæ: meliora, quibus ad dulcedinem & amaritudinem accessit styptica substantia, vt rosæ: stypticitas enim medicamenta omnia purgantia reddit salubriora. Quibus autem natura deest, salubre aliquid ars naturæ imitatrix & ministra, id sufficere debet, quo autem modo, dicemus postea. 30
- Alimenta medicamentosa sunt meliora. lib. 8. compo. ph. part. in cõp. Andromachi cyphoidibus.**

Ex colore autem secretio medicamenti benigni à mali- *Visiles.*
 gno certa, & vniuersalis sumi nequit, quanquam ex accidenti *Gal. cap. vi.*
 in quibusdam generibus sit ordinata & scientifica: vt agari- *ti. lib. 4. sim*
 cus, colocynthis, turbith, alba sunt præstantiora: nigra, malefi- *pli.*
 ca scammonium subalbum aut varium, est bonum: nigrum
 verò, malum: rosa exactè rubra, melior, & alia aliter, vt in sim-
 plicibus singulis docebimus. De his autem qualitatibus tem-
 peramentum sequentibus, si plura requiris, lege philosophiam
 naturalem.

10 Ad medicamenti quoque delectum rectè iudicandum, & *4. Tempus.*
 bonum sit an malum expendendum, tempus iuuat, tum quo
 medicamenta sunt præcipuè colligenda, vel non colligenda:
 tum quanto virtus medicamentorum durare potest.

Quædam enim recentia sunt meliora, quàm vetera: alia
 contra, dum antiquata sunt, euaserunt meliora: alia in horum
 medio sunt.

Meliora siquidem recentia sunt, primò styptica & amara:
 (nā cum ipsa sint siccissima, vetustate adhuc sicciora euadūt,
 ob id deteriora) secundo loco, quorum facultas imbecilla est,
 20 aut superficialia, aut facillè resolubilis, ob raram corporis me-
 dicamentorum texturam. Antiquatis enim his tempus vires
 omnes resoluit. In contrariis horum contra res habet, hoc est, *Salsa recent*
 antiquata sunt præstantiora, & acria similiter. Tempore et- *ria nausea-*
 enim calor eorum inflammabilis & superficialius (quo hæc, *bunda ob*
 dum recentia sunt, mordent & vrunt) expirat, acrimonia au- *largam hu-*
 tem à reliquo obtunditur. *miditatem*

Media autem recentium & antiquorum, dulcia, insipi- *putatur, ob*
 da, & salsa sunt præstantiora. Nam salsa recentia turbant ven- *siccitatē ve-*
 trem, & euertunt ad nauſeam & vomitum: veterata eadem, *ro auctā an-*
 30 morſu violenter pungunt. Reliqua duo recentia quidem ob *tiquata*
 largum humorem excrementosum sunt flatulenta: [veterata *mordēt. Ep̄*
 verò, exanimata sunt.] Recentia verò & antiqua intellige pro *thymū, rha-*
 cuiusque generis natura, [non eodem dierum, mensium, vel *barbarum*
 annorum numero metienda:] nec quæ germini proxima sunt etiā *trima,*
 recentia, nec iam vetustate putrentia, & velut iam cinefacta: *sunt adhuc*
 veterata hinc intelligo, sed minus diu, aut magis, post colle- *recentia.*
 ctum seruata. Quo autem sint tempore medicamenta colli- *Lib. 2. in sim*
 genda, quandiu & viribus integris seruari possint, postea Deo *gulis simpli-*
 auspice dicemus. *cibus.*

40 Locus autem natalis, quia mendicamentis simplicibus mul *5, Locus*

tis non modò promptam generationem & felicem præstat, sed & propriam quandam virtutem impertit, in medicamentorum delectu, maximi faciendus est. Natura etenim (vt *In Timæo.* Plato inquit) locis quibusdam, aliquas virtutes proprias impertit, quas illa rebus in se genitis & crescētibus communes faciunt, sed tantum diuersas, quantum causæ harum differunt, & artifex natura est multiplex. In locis itaque liberis, excrementum, &c. in taq; nulla sortitis, plantæ proprietatam perfectionem que affe-
agro non quuntur generi suo debitam: in non liberis, excrementorum
stercorifato naturam induunt, & à perfectis degenerant. Attrahunt enim
vel aliter singuli ex terra alimentum sibi familiare, & conueniens: vitis
corrupto, (verbi gratia) dulce: lupinus, nitrosus: colocynthis, cucumer
melius & agrestis, amarum, ex partibus terræ adustis natum. Eius au-
durantius, tem rei inquisitio, sermonis non est præsentis, sed altioris.
licet par- Ob id plantæ humido excrementoso præditæ natura, in lo-
cis. cis [humidioribus quidem, deteriores:] siccioribus verò, præstantiores euadunt: sicciores contra, in locis siccioribus, peiores, [meliores, in humidioribus:] sic agaricus, hermodactylus, turbith, in locis humidioribus damnantur: & thymelæa, cucumer agrestis, colocynthis in siccioribus & calidioribus mala

Absinthium sunt & venenosa: absinthium item maritimum est maleficum
seriphium vt scammonium ex regione Scenitarum: Antiochenum verò
seu marinum est præcipuum: [quæ enim immoderatus calidæ sunt, vt scam-
etiam dam- monium, in locis calidioribus, peiores etiam euadunt, & frigi-
nant Dio- dæ ad portionem.]

scor. et Gal. Ad hæc terræ, & per hanc plantis virtutem magnam im-
libro 6. sim- pertit, & variam non sol tantum, sed aliorum quoque corpo-
pli. rum cœlestium aspectus, hunc locum & illum aliter atque ali-
Guaril pro- ter afficiens. In quo causarum genere, quædam plantæ locum
tatur lacer & cœlum habentes suæ temperaturæ contrarium, sunt me-
ta sylue- liores: aliæ simili emendantur: sic guaril, & aquaticum si sym-
stris, coitum brium, & quæ aliæ humido abundant excrementoso, sub cœ-
valde prouo lo suæ naturæ dissimili meliores sunt, turbith quoque, agaricus,
cas. sed huic scammonium, sub dissimili sunt meliora. Plantæ præterea nõ-
loco non cõ- nullæ ex alterius cuiusdam vicinia * vel cõactu, meliores aut
uenit agẽ. peiores euadunt: sic hermodactylis scilla, aut raphanus vici-
ti de platis. na, vigorem addit: & thymus epithymo, & quercus polypodio, & sennæ ruta. Contra autem maligniora euadunt, scam-

* Vicinia et
contactus. bus: epithymum, ozimo. Numerus quoque plantarum vel fru-
 ctuum

Etuum, vires eorum mutat: nam cassia fistula singularis & sola est præstantior: cōtrā sola colocynthis, scilla, cucumer agrestis, deterior: vis enim plantæ & terræ, diffusa, multisque distributa, est remissior: tota verò in vnicam plantam, aut fructum solum coacta, valentior. Eodem pertinet fructus quantitas, quòd in paruum virtus coacta, est valentior: in magnum soluta, imbecillior: ob id colocynthis magna est melior.

*De medicamentorum delectu, indicatione
sumpta ab ipsorum facultate.*

10

Medicamentum purgans à nostro calore in energie in reductum, motu violento vacuat: neq; enim vacuaret, nisi naturæ vim afferret: vacuat autem proprium & familiarē sibi humorem, non etiam alium quemuis, nisi actio eius, ob quantitatem iniustam [& qualitatem alienam] effrenis ac immodica euaserit. Quanquam verò omnia propè medicamenta purgantia genere sunt deleteria, ac sua violētia naturæ nostræ grauisima: ipsa tamen natura, quibus potest modis, illorum motibus facultates nostrum corpus dispensantes purgando dissoluentibus occurrit: dum corporis excrementa illis trahentibus, non modò facilis permittit, sed etiam his per medicamenta expellendis, tanquam onere leuata, recreatur, nō minus quam si ipsa motu suo naturali expelleret.

Porro fit purgatio duobus potissimum modis (vt libro primo Aphorism. meminit Hippocrates) interdum vomitu agitata sursum ad stomachum materia: frequentius, deiectione, excrementis ad aluum deturbatis. Ne putes autē medicamentum purgans ventriculo receptum ad humorem vacuandum penetrare, sed vi attractrice sibi insita delectu quodam cognatum humorem & familiarē, ex venis & corporis meatibus sensum latētibus, ad se in ventriculū & intestina, rapere: quo modo Magnes ferrum, & succinū festucam, & alia quadam alia attrahunt. Hoc autē humore ventriculi & intestinorum natura dum grauatur, eum expellit: quanquam ad ventriculum rariùs reparat: vomitu, si stomachum agiter: aut deiectione, si ad pylorum declinet, vacuandus: frequentius ad intestina, propter multas causas. Materia enim ob insitam grauitatē ad inferna ruit. Præterea venarū meatus, excrementis expellendis dedicati, plures ad intestina, quam ad ventriculū feruntur. Tertio loco

Apho. 2. lib.

1. & Apho.

4. 6. 7. 8. 9.

lib. 4.

Comod. sex

deiectionis.

1

2

3

inte

4 intestina vacuandis excrementis destinavit natura, nō ventricu-
 5 lum. Excrementa enim ad partes ignobiles, & propinquas sedi, à
 6 natura transmitti, fuit melius, quàm ad nobilem particulā, & à

Gale. Apho. sede remotum ventriculum: in quem si repant, ea deici quoq;
 21. *lib. 1.* per intestina præstat, quàm per gulam euomi: quòd pylorum,
 inferiorem ventriculi portam expulsionem, gulam verò attra-
 ctioni, dedicavit natura. Ex quibus apparet, eandem naturam
 medicamenti purgantis opus deiectione potiùs, quàm vomitu
 moliri: omnis enim partis actio contra primum naturæ inflitutum facta, est improspera. 10

Est igitur medicamentum purgās aut vomitorium, aut de-
 iectorium.

*Medicamen- Vomitorium est, quod stomachum (id est, os ventris supe-
 tum purgās rius) suæ substantiæ proprietate debilitans, & in ipso immo-
 duplex, Vo- rans, ad ipsum ex hepate intestinis, & partibus cæteris, mate-
 mitorium. rias attrahit, à quibus offensus stomachus, & ad nauseam euer-
 sus, vomitu per os expellit, motu scilicet suæ naturæ cōtrario.*

Deiectoriū. Deiectorium est, quod in ventriculo manens: ab hepate, &
 cæteris partibus humorem sibi familiarem, ad intestina po-
 tiùs attrahit, propter commoda priùs dicta, à quo quidem hu- 20
 more irritata naturalis intestinorum facultas, ipsum, vt solet
 alia excrementa, ad sedem protrudit. Sicq; vomitorium me-
 dicamentum, est tantum vomitorium: & deiectorium nihil
 aliud, quàm deiectorium. Est autem quando deiectorium fit

*Medicamen vomitorium (vt etiam aliquando contrà, vomitorium fit deie-
 tum ex de- ctorium) illudq; ob naturam vel medicamenti, vel ægri, vel
 iectorio fit vtriusque simul. Medicamentum enim, si ventriculo superna-
 vomitorium tat, aut stomacho molestum est, ipsumque valenter agitat &
 vribus cau- subuertit, aut nimis abominabile est, fit pro deiectorio vomito-
 sis. rium. Adhæc, cui stomachus tum est imbecillus, cum sumi- 30*

*Medicamen- tur medicamentum deiectorium: cuius sterces iam ficius in-
 ti. testinis obstructis, pertinaciùs hæret: aut intestina ipsa arctata
 Aegri. & angustiora reddita sunt, aut flatus aliquis medicamentum
 subleuat, vomitoriū euadit. Postremò corporis aut animi mo-*

*Vtriusque. tus aliquis immoderatio: vel fœtor: vel rei abominabilis aspe-
 ctus, & similia, medicamentum deiectorium reddunt vomito-
 rium. Vt contrà, quod natura sua est vomitorium, euadit de-*

*Medicamen- iectorium, causa similiter medicamenti, vel ægri, vel vtriusq;
 tum ex vo- fed ratione diuersa. Si enim medicamentū ex sua natura prom-
 mitorio fit ptè ad aluum descendat, aut ei grata quædam sint admixta: si 40*

item

item stomachus tunc est robustus, aut ob inanitionem & ve- *deiectionum*
 hementem famem valēter appetit, aut alius natura est lubri- *tribus cau-*
 ca & facilis: si denique iucunda quædam obiecta externa ap- *sis.*
 prehensionem medicamento prohibeant: id pro vomitorio fiet *Medicamen-*
 deiectionum. Huc accedit, quod natura in melius omnia pru- *ti.*

tenter dirigens, rem vomitoriam efficit deiectionem, propter *Aegri.*

dicta prius commoda. Ex vomitoriis præterea quædam sunt *Vtriusque.*
 vehementia, alia clementia, quædam mediocria. Vehementia Vomitorio -
 quidem, quæ naturæ ipsi vim magnam afferunt, vt vomitu *rum differē*
 10 vacuent: qualia sunt elleborus albus, struthium, thymelæa, ba- *tie tres, à*
 lanus, myrepica minor, lathyrus, ricinus, thapsia, ruta agrestis, *maioris &*
 cucumer agrestis, & similia. Clementia, vi nulla, aut minima *minoris ra-*
 naturæ molestia, vomitum cient: cuiusmodi sunt, asarum, flos *tionē sum-*
 myricæ, semen cæparum, anethi, atriplicis, melanthij, rapæ, *pt.e.*

rhaphanidis, rhaphanus, sal, & similia. Mediocria sunt, nux vo-
 mica, cnicus, nitrum, sal gemma, sal Indus, balanus myrepica

maior, & similia. Medicamentum autem deiectionum va- *Deiectiono -*
 cuat facultate propria sibi insita, eaq; aut dissolvente, vt scam- *rum differē*
 monium, turbith: aut per adstrictionem exprimente, vt myro- *tia quatuor*

20 balani: aut leniente, vt cassia fistula, manna: aut lubricante, vt *Trahendo.*
 mucago seminis psyllij. Cæterum quæ dissoluendo purgant *Comprimē-*
 & deiciunt, ferè eadem vel attrahunt, vel eradicant: attrahunt *do.*

quidem, à supernis partibus materias: eradicant ab infernis. *Leniendo.*

Reliquis verò tribus deiectionum generibus facultas pur- *Lubricādo.*

gatrix insita, est admodum imbecilla: ob idq; parum perspi-
 cua, vt quæ solum materias, quibus ipsa occurrunt, euacuet,
 neq; hepar transcendat. A capite autem per accidens vacuare
 videri hæc possint, quod materias ad ipsum tolli consuetas va-

30 cuant. Medicamenta enim purgantia iuuant per se, quædam

etiam per accidens. Per se enim, quæ ex sua temperie, & pro-
 pria facultate commodant, vt pituitæ turbith: bili flauæ ta-
 mar Indi, temperatura & proprietate opponuntur. Per acci-
 dens verò, id est, alio aliquo interueniente, quando quædam
 ab aliquibus fiunt contra propriam ipsorum facultatem, vt hæc
 ab his posse fieri non facile credatur, vt scammonium cum sit
 calidum, corpus tamen refrigerat, per accidens scilicet, seu per
 calidæ materiæ vacationem: qua enim causa præsentē fit hoc,
 eadem absente fit contrarium. Facultas præterea medicamen-

40 torum, in materias ostenditur, quando ea humorem sibi fami-
 liarem delectu quodam educunt: non autem (vt quibusdā vi-
 sum

sum est) eum, qui cæteris in corpore sit largior, & post hunc, alium copia illi proximum. Nam omnia medicamenta purgantia pituitam ferè vacuant, utpote in nobis utraque bile propè semper largiorem: quod falsum est: imò humorem absolute non vacuant, sed hoc genus medicamenti, humorè hunc sibi familiarem delectu quodam expellit, eumq; interdum tenuem, crasso in nobis relicto: interdum contrà. Cuiusq; enim medicamenti purgantis actio insita, & bene directa, hæc eligit, illa relinquit: hunc vel illum humorem respicit, nõ omnè: nec ultra quàm passurus humor exigit, transgreditur, nisi immoderatus agat. Rei cuius abundè scientem te naturalis philosophia reddiderit. Medicamentum igitur omne, humorè sibi familiarem primum educit: deinde illum, qui ad sequendum magis est habilis, postea alium sequi paratiore: postremò sanguinem, quem ceu thesaurum quendam natura, quandiu potest, retinet, trahi que prohibet: tandem verò victa, trahentibus permittit expellendum. In hac autem humorum successione, primum sibi cognatum trahit medicamentum, suo iure directum: alios verò tanquam degenerans, ob actionis vehementiam: quomodo si quis irasci facilis, ira sic incitetur, ut furiat. Tunc enim rectas actiones suas, ultra quàm par est, & quàm statuerat, transgredietur. Hoc autem ordine vacuant materias hæc purgantia medicamenta, ut cholagogum bilem primum trahat, hinc pituitam, postea atram bilè, postremò sanguinem: phlegmagogum pituitam primum educat, postea bilem flauam, hinc atram, postremum sanguinem: Melanagogum deniq; bilem atram primum, deinde flauam, tertio pituitam, ad postremum sanguinem. Nullum enim medicamentum facultatem habet primam, & per se hæmagogum, id est, qua sanguinem abigat & vacuet, quem natura usq; ad postremum retinet, neq; trahi permittit, nisi coacta vi medicamenti immoderatiore. Quod si sanguis iam corruptus est, ac computruit, sanguis esse desinit, & portione tenui in bilem flauam abiit, crassa in atram, ut inquit Gale, quam utranque medicamento purgante vacuari posse, nemini ambigitur. Omnia autè, quæ summè & effreni virtute purgant medicamenta, sanguinem tandem, non tamen propria vi educunt, sed vel excoriatis venis, vel orificiis venarum, tam latè apertis, ut sanguis effluat: vel sua vi immoderatiore, extremam vacationem moliente. Qualia sunt, aloë mala, cucumer agrestis, centaorium, colo-

Hippoc. lib.
de natu. hu-
mana.

Lib. 2. de dif-
ferent. febr.
cap. 12.

cynthis vnica in planta vna, scammonium è regione Scenitarum, euphorbium, thymelæa seu granum gnidium, præferim paruum. Sunt tamen medicamenta quædam, sanguinem purū & clarum efficientia, vt lupulus, adiantum albū, rhabarbarum Sceniticū, serum lactis, præcipue caprarum bono pastu educatarum: succus rosarum, casia fistula, absinthium, fumaria, aloë, succus bonorum fructuū, vt damascenorum, asphodelus, potissimumque ipsius succus, & similia. Medicamenta autem præcipue cholagoga sunt, aloë, scammoniū, absinthiū, 10 eupatorium, lupulus, myrobalani citreæ, fumaria, rhabarbarum, serum lactis, succus rosarum, violæ, casia fistula, tamar Indi, manna, psyllium, pruna, succus fructuum bonorum. Phlegmagoga verò magis sunt, myrobalani cepulæ, emblicæ, bellericæ, sal gemma, colocynthis, turbith, stœchas, iris, sarco-colla, balanus myrsica, ricinus, hyssopus, thymus, opopanax, sagapenum, euphorbium, aristolochia, cnicus, centauriū, eupatorium, agaricus, cucumer agrestis, hermodactyli, scilla, cuminum, asarum, polium, polypodium, vrtica, zingiber, serum lactis, mei, saccharum rubrum. Bilem atram proprie 20 & potissimum vacuant, epithymum, stœchas, myrobalani nigræ, polypodium, esula, calaminthe montana, senna, elleborus niger, sal Indus, sal naphthicus, sal niger, lapis cyanus, lapis Armenus, & similia.

Humores quoq; vstos, senna, myrobalani nigræ, fumaria, lupulus, volubilis maior, serum lactis, & similia.

Aquas denique, turbith, thymus, adiantum album, euphorbium, ricinus, cucumer agrestis, centaurium, aristolochia, sal, sal gemma: aquam autem rufam, iris cucumer agrestis, agaricus, sagapenum, granum gnidium, esula, æs vstum, & similia.

30 Medicamentorū quoq; facultas quædā est partibus quibusdā familiaris, eas iuuans, & humoribus superfluis expurgās. Expurgantur autem hi humores à vetriculo, & intestinis facillime: à venis mesaraïcis, minus prompte: & his adhuc ægrius ex-venis simæ hepatis [& gibbæ.] Difficiliter item à venis tenuibus singularum corporis partiū: difficillimè à iuncturis, præsertim cum ipsi dictis partibus diu immorati sunt, & impati tenaciū adhærent. Cum autē medicamenta soluendo purgantia possint à partibus remotis, supernis quidem attrahere, infernis verò eradicare: tria verò reliqua purgantium genera 40 materias potius obuias educunt, illis in parte difficulter vacuan

Medicamen
ta quæ, quas
partes respi
ciant. Gale.
lib. 5. simpli.
cap. 23.

Partes quò
longius ab
sunt à ven
triculo &
intestinis et
meatus ha
bent angu
stiores, eò
ægrius pur
gantur.

cuan

cuanda, his in ea quæ promptè vacuatur, vtendum est.] obser-
 uata simul proprietate medicamento cuiq; purgati insita, hæc
 vel illam partem magis respiciēte. Vt partes capitis, agaricus,
 colocynthis, stœchas, aloë, scylla, epithymum, myrobalani cæ-
 pulæ & Indæ, sal Indus, lapis cyanus, lapis Armenus, respiciunt
 magis, & ab his materias potius vacuant. Vt thoracem, & pul-
 mones, agaricus, thymus, hyssopus, volubilis, manna, casia fi-
 stula, sarcocolla, iris, colocynthis, & similia. Ventriculum, &
 intestina, absinthium, aloë, myrobalani, & quæ alia obuias
 tantùm materias educunt. Splenem verò, agaricus, senna, epi- 10
 thymum, elleborus niger, stœchas, eupatoriū, absinthium, ca-
 laminthe montana, sal Indus, sal niger, & similia. Hepar item,
 agaricus, volubilis maior, lupulus, serum lactis, rhabarbarum,
 eupatorium, absinthium, & vtriusq; ac rosarum succus, myro-
 balani, tamar Indi, fumaria, iris, granum gnidium, senna, esu-
 la, æs vstum, sagapenum, sarcocolla, & similia. Iuncturas de-
 niq; ac partes alias remotas, hermodactylus, sarcocolla, ope-
 panax, sagapenum, euphorbium, colocynthis, turbith, sal gem-
 ma, sal Indus, centaurium, cucumer agrestis, elleborus niger,
 polypodium, & similia. Ab ipsa verò cute, materias educunt ac 20
 expurgant serum lactis, fumaria, colocynthis, epithymū, aga-
 ricus, polypodium, myrobalani Indæ, volubilis, & similia. Præ-
 ter iam dicta, indicatio ab aëris temperie magni est momenti
 ad rectum medicamentorum purgantium vsū. Nam aëre
 multùm calido aut frigido, à medicamentis purgantibus ab-
 stinendum est, quod insinuauit Hippocrates, Sub cane, & ante
 canem difficiles medicationes pronuntians: quia (vt inquit Ga-
 lenus) natura ab aëre calidissimo inflammata [nec acrimoniã
 medicamento purgantis ferente] febres excitantur, & virtus à
 multo calore externo resoluta, & infirmata, à medicamento 30
 purgante magis deiicitur. Adde quod aër externus, balnei mo-
 do, calore suo præsertim immoderatiore medicamento intrò
 trahentis, vim ad cutim attrahens [purgationi obstitit.] Quòd
 si æstate vacuandum est, purgabis (vt etiam iubet Hippocra-
 tes) superiorem ventrem, vt hyeme inferiorem. Rectè si qui-
 dem (inquit Galenus) imperat Hippocrates æstate vomitu
 purgandum corpus: quia tunc bilis flaua abundat, & tota ani-
 malis natura, ob ambientis caliditatem omnino magis ad su-
 periora mouetur: humores enim per anni partium dispositio-
 nem sibi similem augentur, aut minuuntur per cõtrariam sibi 40
 aër

Aph. 5. li. 4.

Gale. hec o-

mnia in cõ-

mentario

eius Apho.

Aph. 4. li. 4.

Cõmẽtario.

Hæc nõ ha-

bet eo loco

Galenus. sed

in natura

humana.

æris temperaturam, vt æstate bilis flaua augetur: calida item & acria [& leuia] facile ad superiora feruntur. Dandum igitur medicamentum hoc tempore, quod bilem per superiora educat. In hyeme verò augetur pituita, quæ cum grauis sit, ad inferiora repit: dandum igitur tunc medicamentum, quod per inferiora educat. Medicamenta igitur æstate vitanda sunt, quæ acria & valentia sunt, purgantq; dissoluendo: hyeme verò purgantia lubricando. Illa enim febres, vlcerationes, dysenterias, promptè excitant: hæc diarrhœas, & lienterias. Acria verò illa non in æstu solùm, sed etiam frigore vitanda, quia vt in illo excoriationem & febres (vt diximus) promptè excitant, sic in hoc hypercatharsin, hoc est, purgationem immodicam & virium dissolutionem.

THEOREMA SECVNDVM.

*

De medicamentorum purgantium correctione.

EDICAMENTORVM purgantium tam bonorum, quàm maleficorum differentias prius demonstrauimus: nunc autem horum malignitatè auferre, vel saltem obtundere, & quibus poterimus modis corrigere, partim malitiam eorũ, & excessum frangentibus, partim salubrem aliquam facultatem afferentibus,

30 Dei benedicti beneficentia adiuti, tentabimus. Corrigimus autem medicamentum purgans maleficum, aut misto ipsi altero facultatem habente contrariam ipsi excessui, aut arte aliqua, & industria melius ipsum reddendo. Verùm facultatis contrariæ mistio tribus modis perficitur, vt inquit Democritus. Aut enim malitiam à proprietate innatam, vt qualitatem venenosam, & vitæ nostræ inimicam, aliis proprietatè oppositam natura sortitis, emendamus: aut intemperiem eorum calidam, frigidam, humidam, siccam, contraria qualitate mista, permutamus: aut denique effectis ipsorum noxiis post dicendis, contraria opponimus. Duo præterea omnino obseruantes:

Corrigendâ medicamētō ratio duplex.

Miscendō cognatio quædam ne-